Állattenyésztési pályázatok a Nyugat-Dunántúl Régióban

Őri Alíz – Pogány Éva

Kulcsszavak: állattenyésztés, Nyugat-Dunántúl Régió, telepkorszerűsítés, támogatás.

Összefoglaló megállapítások, következtetések, javaslatok

A Nyugat-Dunántúl Régióban működő állattartó gazdaságok száma jelentős mértékben csökkent az elmúlt időszakban. A növénytermeléssel és az állattenyésztéssel foglalkozók egymáshoz viszonyított aránya egyre távolodik egymástól az utóbbiak rovására. Ismeretes, hogy az állattartó telepeknek a számos közösségi és nemzeti előírásnak való megfeleléshez az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) finanszírozható pályázatok nyújtanak támogatást. A régióban beadott telepkorszerűsítési támogatási igény 47,2 milliárd Ft. Felmérésünk szerint a gazdálkodók elsősorban attól tették függővé ezen beruházások megvalósítását, miként alakulnak a felvásárlási árak. Továbbá erősen befolyásoló tényező a támogatások jövőbeni alakulása a bevezetendő SPS rendszer és az adórendszer, valamint a földbérlet bizonytalanságai miatt.

Bevezetés

A hazai agrárgazdaságban jelentős kihívás a nemzetközi szinten is versenyképes, piacgazdaságba illeszkedő, jól szervezett, hatékony agrárgazdasági struktúra kialakítása és fenntartása. Az agrárgazdaság egésze és ezen belül az állattenyésztés versenyképessége jelenleg vegyes képet mutat. A mezőgazdaság összes termelési értékéből az állattenyésztés aránya 35-38 százalék az utóbbi időszakban, és ez folyamatosan csökken. Az intenzív agrárgazdasággal jellemezhető országokban 60-70 százalék körül alakul ez az arány annak ellenére, hogy ezekben az országokban az intenzív állattartás nagymértékű és folyamatos takarmányimportra épül. Látható, hogy fejlett állattenyésztési kultúra nélkül nem képzelhető el tartósan a fenntartható agrárgazdaság, a magas színvonalú környezeti kultúra, nem valósíthatók meg a mezőgazdaságban a hozzáadott érték és foglalkoztatás növelését célzó törekvések.

Nyugat-Dunántúl állattenyésztése

A Nyugat-Dunántúl Régió az ország egyik fejlett agrárgazdasággal rendelkező területi egysége, mind az ágazat gazdasági súlyát, mind a humán erőforrásainak kvalitását tekintve. A mezőgazdaság struktúrája a 90-es években gyökeresen átalakult a tulajdonviszonyok átrendeződése következtében, s módosult a gazdálkodás szervezeti kerete, az üzemméret és ezzel párhuzamosan a földhasználat. A birtokszerkezet és a gazdaságok jellemzőit tekintve, az utóbbi két évtized változásainak ellenére, a társas formában működő gazdasá-

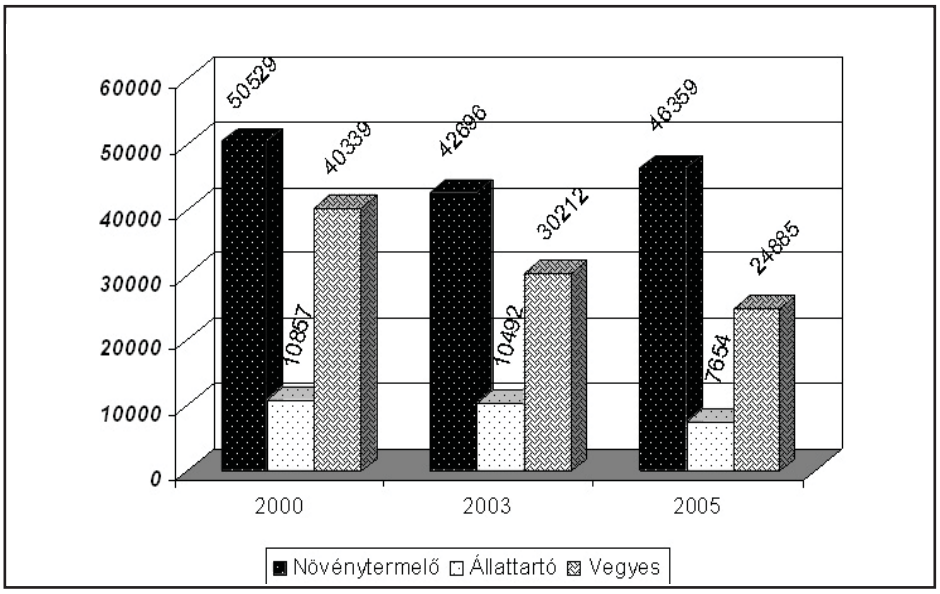
[1] A KSH szerint gazdaságnak minősül az a termelőegység, melynek használatában legalább 1500 m2 termőterület van, illetőleg minimum 500 m2 szőlő vagy gyümölcsös önállóan; vagy rendelkezik legalább egy nagyobb élő állattal (szarvasmarha, sertés, ló, juh, kecske, bivaly) vagy 50 db baromfival, vagy 25-25 házinyúllal, prémes állattal, vagy 5 méhcsaláddal.

gok a legtöbb munkavállalót alkalmazók a Régióban. Ezek az egyéniekhez képest kisebb számuk ellenére jelentősebb gazdasági súlyt képviselnek.

Termelési irányonként vizsgálva a gazdaságok[1] megoszlását megállapítható, hogy sajnos az állattartó és vegyes gazdaságok száma folyamatosan csökken (1. ábra). A 2000-2005. évek adatait elemezve látható, hogy a csupán növénytermeléssel foglalkozó gazdaságok száma a Régióban 8 százalékkal csökkent (országosan ez 14%), miközben az állattartók száma 30 százalékkal (országosan 27,5%), a vegyes gazdaságoké pedig 38,3 százalékkal (az országos adat szintén 38%).

1 ábra

Gazdaságok számának alakulása a Nyugat-Dunántúl Régióban termelési típus szerint

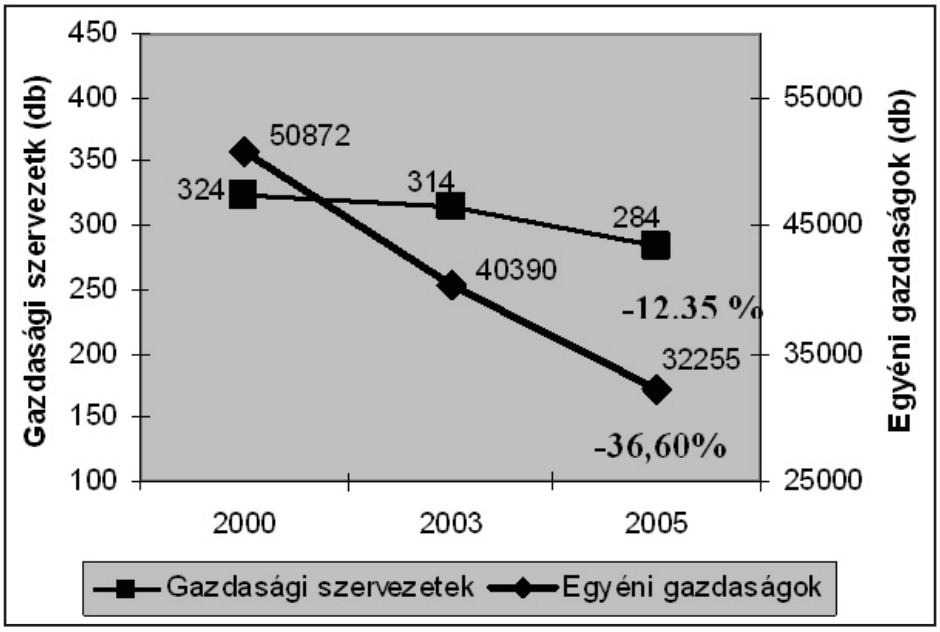

Forrás: KSH

A Magyarországon nyilvántartott, állattartással foglalkozó egyéni gazdálkodók 8,5 százaléka tevékenykedik a Nyugat-Dunántúl Régióban, míg a gazdálkodó szervezetek közel 14 százalékának van e régióban a székhelye. A társas vállalkozások szerepe meghatározó a térség állattenyésztésében.

2. ábra

Állatot tartó gazdaságok számának alakulása a Régióban gazdaságcsoportok szerint

Forrás: KSH adatok alapján végzett számítások

Az egyéni formában gazdálkodó állattartók sokkal nagyobb mértékben hagytak fel tevékenységükkel, mint a társas vállalkozások (2. ábra). A számadatok azonban jobban sokkolnak: A társasok 12,4 százalékos csökkenése 40 gazdaságot jelent, míg az egyéni gazdaságok 36,6 százalékos csökkenése több mint 18 ezret! A Régióban zajló ilyen irányú folyamatok megfelelnek az országos tendenciáknak. Sokhelyütt a gazdasági szervezetek az egyedüli munkaadók egy-egy kisebb településen vagy vonzáskörzetében, s igyekeznek eleget tenni a tulajdonosi és munkavállalói elvárásoknak is. Az egyéni gazdaságok működésén a családok megélhetése múlik. Számuk nagymértékű csökkenése részben a tőke, a technológiai erőforrások és a szaktudás hiányával magyarázható, valamint a kevésbé hatékony termelési szerkezettel, ami a felhasznált anyagok árának jelentős emelkedésével és a rendkívüli méretben szélesedő piaci kínálattal párosult.

Pályázati kedv a Régióban

A Nyugat-Dunántúl Régió tradíciókkal rendelkező állattenyésztésében a telepek, az állattartó épületek felújításra, korszerűsítésre szorulnak technikai, technológiai, környezetvédelmi, állatjóléti szempontból. Megvizsgáltuk, hogy mely tényezők, körülmények befolyásolták a gazdálkodókat beruházási elgondolásaikban.

Az Európai Unió szigorú állatjóléti és környezetvédelmi előírásokat fogalmaz meg a *Kölcsönös Megfeleltetés* (Cross Complience) területén. Betartásukhoz jelentős mértékű – nem jövedelemtermelő – beruházás szükséges. Az ehhez nélkülözhetetlen erőforrás, tőke viszont csak korlátozottan áll rendelkezésre. A tőkeerős nyugati gazdaságok éles versenyt diktál-

nak a hazai termelőknek. A határidők vészesen közelednek.

A Nyugat-Dunántúl Régióban a gazdálkodók ugrásra készen várták az EMVA keretében meghirdetett támogatási lehetőségeket. Az állattartók körében a 2007. évben két népszerű jogcím került meghirdetésre: májusban lehetett beadni kérelmeket gépberuházási támogatáshoz, míg az állattartó telepek korszerűsítésére két ütemben került sor: áprilisban csak a trágyakezelési (ÁTK I.), míg augusztus-szeptember hónapokban komplex telepkorszerűsítési pályázatokat (ÁTK II.) fogadott be a *Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal* (1. táblázat). Telepkorszerűsítésre a Régióban 47,2 milliárd Ft-os a támogatási igény, ami mutatja a beruházások magas költségvonzatát.

Az életképesség minimumfeltétele az elodázhatatlan modernizáló beruházások végrehajtása, valamint – változatlan hozam mellett – a takarmányköltségek csökkentése. Emellett persze az Unió állat-egészségügyi, élelmiszer-biztonsági és környezetvédelmi feltételeinek való megfelelés semmivel sem kisebb fontosságú tényező.

1. táblázat

A Nyugat-Dunántúl Régióban benyújtott EMVA pályázatok

	Pályázatok száma (db)	Összes támogatási összeg (milliárd Ft)	Átlagos támogatási összeg (millió Ft)
Gépberuházás	671	6,70	9,98
ÁTK I.	140	20,40	145,70
ÁTK II.	172	26,80	155,80

Forrás: MVH, 2007

A Régióban gazdálkodó állattenyésztéssel foglalkozó potenciális pályázók körében reprezentatív felmérést végeztünk. A térségben gazdálkodó 60 megkérdezett állattartóból 47-en válaszoltak. A válaszadók közül 40-en nyilatkoztak úgy, hogy beadták pályázatukat az Állattartó telepek korszerűsítése támogatási jogcímre. Ez 85 százalékos, magas arányt jelent. Arra a kérdésre, hogy a rendelkezésükre áll-e a szükséges saját erő, szinte kivétel nélkül úgy válaszoltak, hogy hitelből finanszíroznák a beruházást.

A nem pályázó állattartók döntésüket elsősorban azzal indokolták, hogy nem szándékoznak és tudnak pénzt befektetni állattenyésztési ágazatukba, nem tudják vállalni a jogszabályok szerinti működési garanciát a jövőre vonatkozóan, mivel az számukra rendkívül kockázatos. Gazdaságuk mérete nem alkalmas arra, hogy ilyen mértékű improduktív beruházást eszközöljenek.

A rendeletek és az MVH közlemények megjelenése után meglehetősen kevés idő állt a gazdálkodók rendelkezésére annak mérlegelésére, hogy a végső határidőig beadják támogatási kérelmüket. Többen úgy gondolkodtak, hogy beadják kérelmüket, mégsem biztosak abban, hogy számukra a legjobb döntés az állattenyésztési ágazat mindenáron történő fenntartása. Számukra kiutat jelenthet, hogy a határozat kézhezvételétől számított 15 napon belül

elállhat a gazdálkodó a beruházás megvalósításától, ez esetben nem szankcionálják. Az elbírálás idejéig ők tehát haladékot kapnak a körülmények gondos mérlegelésére.

A pályázóknak feltettük a kérdést: pozitív támogatási döntés esetén biztosan belevágnak-e a megvalósításba? A 40 pályázó közül 18-an nyilatkoztak úgy, tehát 45 százalékuk, hogy mindenképpen korszerűsítik állattartó telepüket, amennyiben a *Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal* jóváhagyja kérelmüket. Nagyobb részük, 55 százalékuk nem biztos benne, hogy eredményes pályázat esetében megkezdi a beruházást. Kérelmüket azért adták be, hogy kedvező gazdasági körülmények esetén ne maradjanak le a beruházásokról, illetve azok támogatásáról. Amennyiben végleges döntésük nemleges, az egyben azt jelenti, hogy az adott gazdaság felhagy állattenyésztési tevékenységével.

A pályázatot befolyásoló körülmények

A döntés meghozatalában befolyásoló körülményként mindenki a *gazdasági feltételrendszert és a gazdálkodás eredményét* említette (ebből mennyit tud elkülöníteni a szükséges beruházás költségeinek fedezésére). A közgazdasági feltételek között az alábbi válaszokat kaptuk:

· *Az árak alakulását* jelölte meg első helyen a válaszadók 75 százaléka! A takarmányt etető állattartók mindannyian ezt tették első helyre.

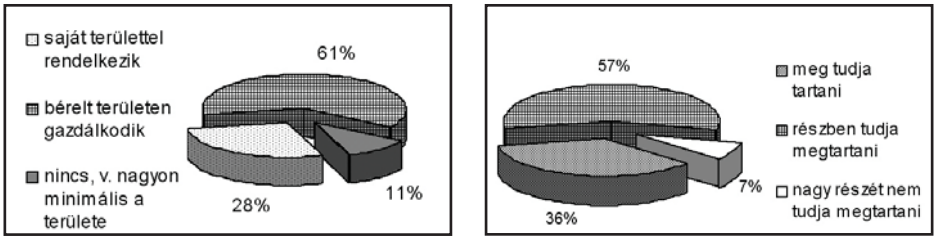
· *A támogatások alakulását* 25 százalék jelölte meg első helyen, és 55 százalék a második helyen. Nagy dilemmát jelent a gazdaságok számára, hogy a későbbiekben hogyan alakul a támogatások jövője. A jelenlegi támogatási rendszer a növénytermelésre, ezen belül a gabonatermelésre hat ösztönzőleg. Az európai uniós támogatási rendszer azonban átalakulóban van. Egyes támogatásoknál már részben vagy teljesen megtörtént a termeléstől való elválasztás. Már látszanak a 2009-ben bevezetendő SPS (Egységes Farmtámogatás) rendszerre történő átállás irányvonalai. Magyarország az elképzelések szerint egy ún. regionális-hibrid modellt szeretne bevezetni, de több nyitva hagyott kérdés miatt várható kihatásait a gazdálkodók még nem tudják megítélni.

· *Az adózási feltételek* alakulását második helyen 20 százalék jelölte meg. Főként a kisebb, egyéni formában gazdálkodók vélték úgy, hogy befolyásoló tényező lehet az adózási feltételek rájuk nézve kedvezőtlen módosulása.

A válaszokat arra a kérdésre, hogy rendelkeznek-e az állattartók a *szükséges földterülettel*, és hogyan látják ezzel kapcsolatban jövőjüket az elkövetkezendő öt évben, meg tudják-e tartani a használatukban lévő földterület nagyságát, diagrammon ábrázoltuk (4. ábra).

4. ábra

Állattartók területtel való ellátottsága a megkérdezett gazdaságok körében
Állattartók válaszai, a következő öt évben várható-an meg tudják-e tartani a használt földterület nagyságát

Forrás: saját adatok

Az állattartók körében magas, 61 százalék a bérelt területen gazdálkodók aránya. 11 százalék azoknak az aránya, akik alig vagy egyáltalán nem rendelkeznek földterülettel, a ta-karmányszükségletet szinte kizárólag vásárlásból fedezik. Saját területen a megkérdezettek 28 százaléka gazdálkodik. A másik földhasználatra irányuló kérdés a jövőbeli kilátásokra vonat-kozott. A válaszadók többsége, 57 százalék úgy gondolja, csak részben tudja megtartani a je-lenleg használt területnagyságot, és 7 százalék érzi úgy, hogy öt év múlva nagy része már nem lesz a használatában. Az állattartók 36 százaléka számít arra, hogy hasonló nagyságú terület áll majd rendelkezésére takarmánytermelésre, mint jelenleg. A mai környezetben gabonát és ipari növényt termelni, azokat a piacon értékesíteni azonban sokkal kifizetődőbb, mint ugyan-ezen a területen takarmányt termelni, majd nyomott áron az állati terméket értékesíteni, mi-közben a bioüzemanyag-előállítási céllal vetett kultúrák is megjelentek.

Megállapítható, hogy a mezőgazdasági termelésen belül az állattenyésztés részaránya csökkeni fog az elkövetkező években. Egyidejűleg bízunk abban, hogy a közgazdasági felté-telrendszer változásai lehetővé teszik, hogy ez az arányeltolódás minél kisebb mértékű legyen, miközben az állattartó telepek korszerűsítésére kiírt pályázatokban megfogalmazott célkitűzések megvalósulnak.

Forrásmunkák jegyzéke

(1) Novák Z. (2006): A gazdaságszerkezeti összeírás főbb eredményei a Nyugat-Dunántúlon. Területi Statisztika 62. évf. 7. sz. – (2) Nyújtó F. – Szentirmay Z. – Márton A. (2007): Az összevont gazdaságtámogatási rendszer magyar alkalmazása. Európai Gazda Értesítő, 2007. június, 4-8. pp. – (3) www.ksh.hu – STADAT adatbázis